

Mònica Terribas: “Seríem uns irresponsables si des d’El Matí de Catalunya Ràdio no abordéssim amb profunditat el procés”

Mònica Terribas és una de les veus referencials del periodisme català. Als seus 47 anys, ha dirigit una televisió, un diari i, des del setembre de 2013, és la veu i el cervell del vaixell insígnia de la ràdio pública: 'El matí de Catalunya Ràdio'. Terribas defensa a capa i espasa un model que fuig del que anomena “l’espectacle de la paraula”. Entén l’ofici com un servei públic. No vol acomodar-se. “Sempre hi ha persones que estiren el carro per molt que diguin que les coses no canviaran”. Ella n’és una.

Roger Palà

Has dit en alguna ocasió que el principal problema del periodisme avui en dia no és la censura, sinó l’autocensura. És així?

Sí. I, a més, la crisi ho ha accentuat. El periodisme és un dels sectors que més l’han patit, i ja se sap: com més contractes precaris, més por de ser acomiadat, més inseguretat i més autocensura. Una de les fórmules per pal·liar aquest problema és que els qui tenim responsabilitat en els mitjans siguem els primers que col·loquem tallafocs i fem de paraigua davant d’algunes pressions, perquè, si no, la gent de les redaccions, la que està en una situació de més fragilitat i debilitat, pot acabar sent víctima de l’autocensura. Però de vegades no hi ha mans negres. Tot és més senzill. Allà on algú veu autocensura hi pot haver, simplement, ignorància o manca de temps. **No invertim prou temps en el periodisme, això és, a treballar fonts, investigar i comprovar.** Tot és immediat i tenim molta pressa. De vegades hi ha temes que no surten simplement perquè no tenim temps de validar-los.

L’argument de la manca de temps no exonera de responsabilitat els periodistes?

No, no ens exonera. Evidentment som responsables de la nostra feina. Però cal tenir en compte que els mitjans estan competint en el mercat, que funciona bàsicament per resultats econòmics. Això comporta una sèrie de dinàmiques que no podem ignorar. Les institucions i empreses disposen avui d’armadures i de blindatges molt potents: els gabinets de comunicació. Els gabinets de comunicació ens han anat servint el pinso, i no ens hem aturat prou a comprovar si estava adulterat, o si és millor anar a buscar un pinso alternatiu. Llavors és quan entres en la dinàmica de creure que una determinada font ja està coberta perquè tens la versió oficial del gabinet de comunicació, i no és així. Cal seguir furgant, però molts cops, per les presses o per acomodament, no anem més enllà.

“Nosaltres som un servei públic. No podem dedicar-nos només a l’entreteniment o a fer bullir l’olla”

Treballes en una franja horària on la competició per l’audiència és molt rellevant. Aquesta

lluita condiciona necessàriament els continguts?

Depèn. 'El matí de Catalunya Ràdio' és un programa que dura set hores. Tenim un equip potent de periodistes de la casa, que té el repte d'omplir de contingut totes aquestes hores, que són moltes. Nosaltres som un servei públic. No podem dedicar-nos només a l'entreteniment o a fer bullir l'olla. Alhora, hem de fer informació contrastada. Hi ha d'haver un equilibri entre els formats que moltes vegades no és senzill d'assolir. Podem tenir més o menys encert, però no renunciem a fer el que creiem. No som esclaus de les audiències, perquè, si no, estariem emprant fórmules que estan funcionant en altres programes des del punt de vista de l'espectacle de la paraula.

Què és l'espectacle de la paraula?

Capturar l'espectador a través de l'impacte emocional. Nosaltres no prioritzem capturar l'oient a força de generar un discurs que cridi l'atenció. A la televisió, saps que és més fàcil enganxar l'espectador a través d'un testimoni privat que no pas a través del que pugui dir un sociòleg, a menys, és clar, que aquest sociòleg sigui també un comunicador. Una altra cosa és que tinguem l'astúcia i la professionalitat per poder dedicar a cada tema l'espai que requereix. De vegades hi ha moltes dificultats per accedir a les fonts. El cas del projecte Castor, en aquest sentit, ha estat un paradigma. Hem estat insistint des del primer dia i hem trobat totes les portes tancades a Escal. Potser no hi hem invertit prou temps. Llavors, el que fem, és donar veu [als periodistes que sí que han pogut dedicar-s'hi](#) perquè ho expliquin.

Les pressions polítiques tampoc no hi deuen ajudar. N'hi ha tantes com es diu?

Sempre he estat del parer que, si hi ha pressions, vol dir que la cosa rutlla. Si no n'hi hagués, voldria dir que la nostra feina no interessaria a ningú. Hi ha pressions perquè l'espai de comunicació públic és finit i tothom hi vol aparèixer, siguin partits, sindicats o qualsevol empresa. **Les pressions no són el problema. El problema és si les assumeixes.** Si tu fas un programa de ràdio i et truca una persona que considera que ja li toca tornar a sortir-hi i decideixes entrevistar-lo, estàs assumint la pressió. Però la pressió en si no és el mal. El mal és que com a periodistes assumeixis aquesta pressió.

Tu havies sigut directora de TV3. Quan has tingut més marge de maniobra davant les pressions, ostentant un càrrec directiu o dirigint un programa radiofònic en 'prime time'?

Tinc 47 anys i en fa molts que administro pressions. Com a directora de TV3, per temes informatius i polítics, vaig tenir les mateixes pressions que fent de periodista ara. Vaig començar a dirigir la 'tele' amb el tripartit i vaig seguir durant algun temps en l'època de CiU. En cap dels dos escenaris recordo una situació especialment crítica. Hi havia dies que algú et trucava i et deia: "Això m'ha semblat horrorós". I jo argumentava per què ho havíem fet d'una determinada manera i no d'una altra. Hem d'admetre que els periodistes també formem part d'aquesta pel·lícula: ens fem un tip de pressionar polítics i institucions perquè ens donin exclusives. I és fàcil entrar en el joc de l'intercanvi de cromos: "Si em dones una primícia, llavors et faré una entrevista"... **Els periodistes ens hem acabat creient que som perfectes, però no. Ens equivoquem.** De vegades errem el focus o som capaços de tergiversar una declaració perquè ens acabi quadrant amb un butlletí informatiu o amb el titular d'un diari. Ens costa acceptar els errors, però l'espifiem igual que els metges o els jutges. Algun dia haurem de fer una mica d'autocrítica. Moltes vegades ens interessa per ser els primers dir una cosa que potser no hem comprovat tres vegades, i llavors passa que se'ns mor gent en directe que encara és viva.

"Els periodistes veterans aporten valor estratègic i contextual en una redacció, i és un

error prescindir-ne”

Els llocs dirigents de molts mitjans de comunicació estan gestionats per l’anomenada ‘generació de la Transició’. Existeix una casta periodística?

És cert que la generació de la Transició va assumir responsabilitats directives als mitjans de molt jove. Gent com **Antonio Franco** amb 30 anys ja dirigia un diari. La fórmula ideal és l’equilibri generacional dins de les redaccions, perquè necessitem context històric per analitzar les notícies. Les generacions més joves han estat educades en la premsa, i això també vol dir premsa per progressar i accedir a responsabilitats. Ara, molts tenen la sensació que hi ha un tap generacional, quan en posicions intermèdies en molts mitjans hi ha gent d’entre 30 i 40 anys que des del punt de vista professional és jove. El que passa és que els de 20 tenen la sensació que els de 40 els fan de tap, perquè el llenguatge dels mitjans s’està transformant a una velocitat que les grans redaccions tradicionals són incapaces d’assumir. En el fons no és una qüestió generacional, sinó d’estructura empresarial. Els grans grups mediàtics no tenen l’agilitat per fer els canvis que serien necessaris. És molt diferent l’estructura d’un diari amb 100 anys d’història que la d’un altre que ha nascut fa tres anys. Perquè en el diari més jove tota la redacció treballa amb sis finestres obertes a la vegada, i en el diari de 100 anys hi ha senyors que treballen només amb una finestra. Canviar aquest xip és molt difícil. Això fa que els periodistes joves es creguin que saben més i que els més grans no tenen valor, quan el valor que aporten és estratègic i contextual. Avui en dia, tenir algú en una redacció que domini tots els escàndols de corrupció de la Transició és fonamental per valorar què està passant. Si no tens aquesta gent amb pòsit, capacitada per donar-te base, faràs malament la teva feina.

Diuen que els tertulians de les ràdios i televisions responen a quotes de partits polítics. És així?

No. Des que vaig assumir la direcció d’‘El matí de Catalunya Ràdio’, fem tres tipus de tertúlies: del dilluns al dimecres, amb professionals del món acadèmic: sociòlegs, juristes, comunicòlegs, economistes... El dijous, una taula amb persones de diferents àmbits que hagin tingut experiència política, des d’un **Joan Manuel Tresserras** fins a un **Raül Romeva**, passant per una **Magda Oranich** o un **Josep Curto**. I el divendres, periodistes. Ara bé: són les tertúlies un tema que donaria per a una o dues tesis doctorals com a mínim? Resposta: sí. Les rutines periodístiques i d’organització dels programes amb la suma de factors diversos –com l’espectacle de la paraula, que ja hem comentat– han acabat generant el perfil del tertulià estable, no per l’existència de quotes, sinó pel fals concepte d’“em funcionen”. Què vol dir que algú funciona en una tertúlia? Bàsicament, que la seva intervenció estableix la viva discursiva que captura l’oient o el teleespectador, al marge del contingut argumental. Ens preocupem perquè hi hagi química. I ja està. Bé: jo no vull tenir gent que es baralli només perquè això vengui. Si només ens guiem per allò que ven, aleshores és més fàcil que tinguem sempre els mateixos protagonistes a les tertúlies. I, si això passa, el qui vol influir i pressionar des de fora ho té més fàcil, perquè ja sap a qui ha de trucar.

És possible trencar amb aquesta dinàmica?

Nosaltres ho intentem. El que seria magnífic és poder enviar al ciutadà la idea que la tertúlia és un espai més de contribució per formar-se l’opinió. Per això reivindico entrevistes llargues a dos quarts de nou del matí. No vull que la gent escolti només el tall del butlletí horari: vull que escolti una persona argumentant.

Això és una heroïtat a la ràdio?

Va en contra de la lògica mercantil. És un esforç important demanar al ciutadà que en la seva hora

més crítica i estressant del dia, quan està nerviós perquè fa tard a la feina, estigui pendent del discurs d'un entrevistat, sigui **Josep Fontana, Duran i Lleida** o **David Fernández**. Però no defallim. Evidentment, no som líders. Però 'El matí de Catalunya Ràdio', en el darrer any i tres mesos, ha fet els dos millors resultats de la seva història. No estem perdent oients.

“La independència no és un debat identitari sinó sobre la forma de governar-nos”

Parlant de Duran i Lleida, el líder d'Unió ha dit que 'El matí de Catalunya Ràdio' parla sobretot del procés i obliden altres aspectes econòmics i socials. És veritat?

Quan ho va dir, li vaig haver de recordar que el dia anterior havíem fet, per exemple, una taula sobre persones sense feina amb aturats de llarga durada. I demà parlarem d'economia, de justícia, de societat... Segurament, el senyor **Duran** només escolta les primeres hores del programa, que són les que tenen més intensitat política. Ara bé, seríem uns irresponsables si 'El matí de Catalunya Ràdio' no abordés amb profunditat el procés de transformació estructural de la relació política de Catalunya amb Espanya.

Hi deu haver un element molt important de propaganda governamental en aquest relat. Els mitjans han assumit amb naturalitat conceptes com “procés sobiranista” o “transició nacional” que probablement no interpel·len el conjunt de la població.

Si aquesta mena de conceptes són presents als mitjans, és perquè hi ha un consens sobre els seus significats, de la mateixa manera que parlem dels cinc minuts censurats de 'Ciutat Morta'. Tècnicament no hi va haver censura, perquè estàvem parlant d'una resolució judicial, però emprant-ho tothom sabia de què estàvem parlant. **Ara bé: n'hi ha un tip, de procés? Segurament.** Quan va esdevenir-se el 15-M, segurament hi havia qui pensava que tot el dia estàvem parlant d'això. Recordo perfectament que, durant els primers anys de la crisi, gent força similar a la que ara diu que només parlem del procés ens deia que donàvem massa importància als problemes econòmics, que això generava desànim, que, si cada dia parlàvem de l'atur i portàvem economistes a les tertúlies, estàvem potenciant la depressió social... Parlem del període 2008-2010. És a partir del 2010, que hi ha la primera crisi grossa amb la sentència de l'Estatut, que l'agenda nacional comença a prendre protagonisme. I el 2012 és quan pren cos definitivament. Però del 2008 al 2012 els mitjans d'aquest país ens vam dedicar a explicar la crisi de forma molt responsable. A partir de llavors, és cert que la política catalana ha pres un pes i una dimensió molt important, a redós, no ho oblidem, d'una vastíssima mobilització social que s'articula de manera bastant espontània. La política va cavalcant al darrere. Això no vol dir que haguem deixat de parlar de la vaga de Panrico: nosaltres hi hem enviat una unitat mòbil en quatre ocasions.

No hi ha un excés de retòrica i de “dies històrics” en la cobertura del procés?

Que el president de la Generalitat, es digui **Artur Mas, José Montilla** o **Pasqual Maragall**, signi un decret de convocatòria d'una consulta sobre la independència és un fet prou rellevant. Per tant, s'ha d'explicar bé. Jo crec que sí que restarà en la història, igual que **Macià** i **Companys** van fer les seves respectives proclamacions.

El 9-N i les proclamacions de la República catalana de Macià i Companys durant els anys trenta poden comparar-se?

No. Però sí que formen part de la nostra història, igual que el fet que 2,3 milions de persones anessin a votar el 9 de novembre, encara que fos en un procés participatiu amb no se quants defectes. Els mitjans públics se n'han de fer ressò? Jo crec que sí, igual que han de donar cobertura

a la manifestació de Podem a Madrid. Explicant la manifestació de Podem, ens estem posicionant a favor d'un partit polític? No ho crec, però el que sí que sé segur és que resulta absurd relegar aquesta mobilització a la quarta o cinquena notícia d'un informatiu. És poc periodístic. Al final ens toca avaluar el que és notícia i el que no ho és. A molta gent no li va semblar bé que en el seu dia nosaltres parléssim de 'Ciutat Morta', i l'**Alex Gorina** ja en va parlar al programa quan la van premiar. I al final, és evident que el 33 va passar la pel·lícula. M'agradaria veure Televisió Espanyola fent-ho; realment és que tocaria ara, perquè és un cas que qüestiona el sistema, ja sigui la Guàrdia Urbana de Barcelona o el Tribunal Suprem.

“Quan el periodisme deixa de competir entre si i s'estableixen dinàmiques de cooperació, és quan les coses es poden transformar”

Sovint es diu que els mitjans de comunicació tradicionals estan perdent poder enfront de les xarxes socials, però el cas és que 'Ciutat Morta' esdevé tema de debat públic a partir del moment en què una televisió pública emet el documental i té una audiència massiva.

És veritat que l'abast que pren quan ho passes per un mitjà potent és important. Ara bé, crec que la lliçó interessant que podem extreure d'aquest cas és que, quan el periodisme deixa de competir entre si i s'estableixen dinàmiques de col·laboració, quan s'aborden de forma coordinada temes sensibles tant des de mitjans de masses com des d'altres mitjans amb més capacitat d'incidir a les xarxes, quan ens complementem grans i petits, públics i alternatius... és quan les coses es poden transformar. Quan competim a veure qui pot més que l'altre no millorem com a societat.

El 27 de setembre hi ha convocades unes eleccions que alguns han definit com un plebiscit sobre la independència de Catalunya. Realment serà així? El tema nacional hi serà preeminent?

Som molt simplistes quan abordem la qüestió de la independència. Pensem només en clau senyera. Una de les coses que em van encantar de fer el cicle de conferències DO Europa, amb **Sami Naïr** i **Zygmunt Bauman**, és que a l'hora d'analitzar què passa a Europa constatem que hi ha dos fenòmens que es donen en paral·lel: a la gent li generen desconfiança les institucions transnacionals, perquè ha vist clarament que el poder real està en mans del poder econòmic, i alhora desconfia directament dels estats, que han perdut les seves atribucions en benefici d'aquestes institucions transnacionals i ja no ens representen. La gent busca la proximitat del poder local. Per tant, els moviments que estan reivindicant tenir control més a prop d'aquests afers lliguen amb moviments nacionals que, en països com Escòcia, el Quebec o Catalunya, argumenten que ens podem governar millor de més a prop. Darrere del debat independentista sempre hi ha la qüestió de la regeneració democràtica. No és una qüestió d'identitats: és un debat sobre governar-nos en la curta distància, en saber del cert on van els meus impostos i si el meu esforç revertirà en les generacions futures.

Els independentistes són una majoria social?

No ho sé; cal veure-ho a les urnes. Una cosa bona del proper 27 de setembre és que hi haurà molta mobilització de vot en tots els sentits, i això serà bo. La dada que m'agradaria poder donar aquell dia és que ha votat un 90% de la població. Indicaria un alt grau de maduresa democràtica.